

Люко Дашвар

СЕЛО
НЕ
ЛЮДИ

Лауреат
конкурсу романів, кіносценаріїв та п'єс
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА - 2007»

ВИДАВНИЦТВО

КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

Харків
2011

ББК 84.4УКР
Д21

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *Наталія Переверзева*

Малюнки *Андрія Печенізького*

ISBN 978-966-14-1494-4 (pdf)

- © Чернова І. І., 2007
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2007, 2010
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2007

Ми хочемо побачити українську книжку в кожній домашній бібліотеці в Україні.

Цікавою, улюбленою, яскравою.

Юрій Логуш,
Голова Правління ЗАТ «Крафт Фудз Україна»,
ініціатор проекту

Всеукраїнський конкурс романів, кіносценаріїв та п'єс «Коронація слова» був заснований за підтримки бренду найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу — сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно і театр обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру, і як наслідок — наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру — якісними українськими фільмами й п'єсами.

www.kraftfoods.com.ua

Розділ I

Тлухої, як баба Килина, вересневої ночі, коли мамка від утоми просто засинала під татком, а він, чортяка, все не вгамовувався, тринадцятирічна дочка їхня Катерина сиділа на колінках у траві за домом. Очі — якраз на рівні ремінця, яким затягував штани Роман, кременний чоловік за тридцять, із загрубілими від важкого руками.

Катерина витерла губи, спитала:

— То це і є любов?.. Слизька...

Роман знітився:

— Це... чоловіче молоко.

— А казали... любов.

— Іди... — наче батогом ото.

— Піду... До побачення, дядечку.

— І чого ти мене дядьком звеш, Катерино?

— А як мені вас звати? Ви ж дорослий, а я малолетка.

— Іди, — повторив і сам пішов.

А вона ще довго не йшла. Рукою по траві — роси повні долоньки. Умитися лишень вистачить, а хотілося напитися.

— І що воно тепер у роті? Дні зо два відпльовувати ту любов.

Пішла врешті до хати. Повз мамку під татком. Мамка аж прокинулася.

— Доню, а чого це ти досі не спиш? Завтра ж до школи рано...

А ліжко під мамкою й собі підтверджує: рано, рано...

— Та нічо'... Не проспю.

Уся Шанівка у свідках: сонцю ще ніколи не вдавалося мамку розбудити. Завжди вона попереду. От і сьогодні: надворі тільки сіріє, а мамка вже підскочила. Татка у бік:

— Льончику, сьогодні ж наша черга до череди. Гайда, гайда!

— Устаю вже...

А мамка собі далі. Усіх по ранжиру:

— Катю! Вставай, доню. Допоможеш татові. Я до курей, потім у контору. Казали, може, олії за трудовні дадуть чи цукру. Льоню, свиням даси?

Тато — ноги вже в штанях, а в голові одне:

— А поїсти?

— А тобі б усе їсти! — мамка сміється. — Буде, буде...

Я тільки до курей гляну.

І знову доньці:

— Катруся! То допоможеш татові?

Довелося оченьки розплющити.

— Мамцю, ти ж казала, щоб до школи...

І татко:

— Та чого їй плентатися? Мені зовсім не довіряєш?

Глянув на мамку спідлоба, дверима — грук! Свиням те грукання — бальзам на п'яточки. Татко — грук, вони у відповідь — рох-рох, мовляв, не барися, мерщій до нас, ми за ніч зголодніли, хоч і не схудли.

Мамка на постіль сіла, Катерину обійняла і на вушко:

— Як не підеш із батьком, знову нап'ється... Корови розбредуться, сусіди скаржитимуться... Ану кажи, які у вас сьогодні уроки? Важливі чи не дуже?

— Уроки як уроки...

— То що?..

— Мамо...

— От біда! Добре вже, збирайся до школи.

— Мамо...

— Та нічо'... Може, якось воно й пронесе. Якщо Ромка до батька не приплентається...

— Дядько Роман казав, що треба трактора терміново зібрати, — ляпнула дівка і язика прикусила.

Мамка з подивом:

— І звідки?..

— Ішла від Людки, а біля кіоску мужики тирлувалися. Почула...

— Отож, доню, біля кіоску. Я б тій Тамарці-бізнесменці всі патли повискубувала. Зараза...

— Зара-а-за! — Катерина — ноги з ліжка. Зойкнула: у п'ятку мов гвіздок хто забив.

Мамка з кухні глянула:

— Доню, ти що, боса швендяла?

— Та нічо'...

Дошкандибала до шафки, у шухлядці голку знайшла. Татків одеколон «Лісова пісня» теж згодився. Залила ним усю п'ятку, голкою скабку виколупала, а зверху знов одеколоном. Краса... Татко з двору зайшов — задихнувся:

— Аби добро переводити!

— Та вона лікарем буде, не інакше... — мамка сміється.

— Лікарем... — татко яешню із салом бачить, а тхне вона йому «Лісовою піснею». — А їсти тепер де?! Надворі?..

— Льоню, вже пів на шосту. Не барися, любчику. До череди треба... — мамка вміє вмовляти лагідно.

До шостої ще хвилин двадцять. Мамка з татком із дому здиміли, а в Катерини ще — справ і справ. Води зігріти, вмитися, запхати у маленький поліетиленовий пакет «Adidas» босоніжки, смугасту хустинку, який не який гребінець із дзеркальцем на ручці... ну й книжки із зошитами, якщо увійдуть. А ще ті коси...

Розплелася. Волосся ноги лоскоче. Катерина бідається:

— Чи обрізати, поки мамки нема?..

І обрізала би, та знадвору чути:

— Ка-атя! Кать! Ти до школи підеш?

Катерина з дому вискочила:

— Люд! Зайди! Я зараз...

Біля хвіртки — руда Людка при повному параді. У голові дві дивовижні заколки, кожна з картоплину завбільшки: одна на маківці, друга на потилиці. А з-під заколок рідке руде волосся стирчить. Губи червоним наведені, спідничка коротка. Якби не чоботи гумові — картинка. Катерині заздрощі аж дух забили.

— Людка... Ти така красива...

— Цілий ранок збиралася! — Людка дівка серйозна. — А ти? Чекати не буду...

— Будеш, будеш... Та ходи сюди. Я швидко.

Людка заколки помацала — на місці. По вулиці оком пройшла... Онде Сашко із Сергієм ідуть! Чого ж їй у Катерининій хаті час гаяти?

— Тут почекаю. Збирайся скоріше.

Як для Людки з Катериною, то й Сашко, і Сергій — хлопці дорослі. Уже по п'ятнадцять обом. У школі кажуть, всіх одно-класниць устигли перемацати, а може, й того більше.

Людка оченятами стрельнула: і Сашко симпатичний, і Сергій незгірший. Якби ж то їй вибирати! Сашко, хоч і невисокий, зате міцний. А очі... Такі ясно-сині, такі глибокі... Як озера. Та й ніс — нічого, не картоплина. А Сергій, той вищий. І волосся в нього в'ється. І голос красивий, коли матюки не гне. Ет, якби ж то Людці вибирати!

— Привіт, джентльмени. Куди зібралися? — Людка аж надто голосно вигукнула, навіть Катерина в хаті почула.

У Сашка із Сергієм зранку серйозна розмова. Так захопилися, що Людчине вітання збило їх із пантелику.

— Що? — Сашко аж зупинився. — Людка нам щось крикнула?

Сергій іще на своїй хвилі.

— Саня, я от думаю... Спочатку треба дівку знайти... Щоби погодилася. А потім уже... З тим парафіном... У тебе свічки вдома є?

— Не знаю... — Сашко до Людки обернувся. — Людка! Ти нам щось казала?..

Людка чогось розгубилася.

— Вам... Кажу, привіт, джентльмени...

— Знову книжок начиталася?! — розреготався Сашко, а Сергій — руками по матні:

— Джентльмени мають члени! Ти про це, Людка?..

— От дурний! — Людка ледь од сліз утрималася. Хвірткою грюк — і до Катерини в хату.

— Ти скоро?!

Сашко штовхонув Сергія.

— Навіщо ти так?.. Вона ж мала.

— Мала?! А губи вже намазала. І спідниця — аж труси видно.

— Які труси?

— Червоні, — збрехав Сергій і оком не повів. — Не віриш, задери і перевір.

— Пішли... — Сашко на Катеринин дім глянув. — А от, приміром, Катька... Заради неї можна спробувати... того... з парафіном.

— Тоді Людка — моя! — Гоц — і є рішення в Сергія.

— Тільки підготуватися треба. Так усе зробити, щоби вони не втекли, — Сашко йому.

— Саня! Коли вони побачать оте диво... Вони помруть од щастя.

Катерина швидше би зібралася, але ті Людчині заколки... Стоять перед очима, хоч лусни. І так Катерина косу крутила, і сяк... У дзеркало гляне й зітхне: одне слово — малолетка.

Врешті вийняла з пакету «Adidas» смугасту хустину, обмотала косу... Ну, нібито й нівроку. А тут і Людка:

— Ти скоро?!

— Ідемо.

Катерина — пакет у руки, ноги — в чоботи гумові.

— Людка, а ти босоніжки часом не забула?..

— Чого б це?..

* * *

Шанівка так ловко причаїлася у низині між пагорбами, наче од ворогів ховалася. Здавалося, впадеш сюди з неба — так навіки й залишишся. Аж ні.

За Шанівкою — три ґрунтові дороги. Після дощу всі три — суцільне болото. Однією підеш — за п'ять кілометрів потрапиш до сусідньої Килимівки зі школою, куди шанівські діти бігають, та облізим клубом, де дядько Степан вечорами п'є горілку з мужиками, а як нап'ється, то горлає:

— Усе! Крапка! Тепер — тільки пісня!

Баби дочекатися не можуть, коли ж він, аспид, уже наклюкається, бо після того дядько Степан хапається за акордеон і таке виробляє, що сльози самі котяться.

— Ой ти, дівчино, з горіха зерня... — ридаючим різноголоссям підспівує вся Килимівка, аж доки Степанова дружина Маруся, що у Килимівці вчителює, не схаменеться:

— Йой, бісів син! Уже й спати часу нема. Гайда додому. Завтра ж до школи.

І так виходить, ніби всім килимівцям на ранок до школи. Чи, може, у вчительки Марусі просто голос грізний, бо після її слів пісня гасне і село німіє.

Друга дорога веде до розваленної ферми, де колись, мамка казала, три тисячі корів ревли, їли комбікорм, доїлися та давали роботу тоді ще великій Шанівці.

За фермою — глиняна мазанка глухої бабки Килини, і другу дорогу ще видко серед будяків — не тому, що шанівці полюбляють ходити до розтросненої будівлі та згадувати добрі часи, а тому що дня не минає, щоби хтось із них не завітав до баби Килини.

— І як її, стару відьму, земля тримає! — дивується мамка, а в самої як одного дня рука чогось розпухла, то не до фельдшерки Віри у Килимівку помчалася, а до баби Килини. То ж бо й воно.

Третя дорога незабаром уже стежинкою стане. Ніхто із шанівців не розуміє, хто й навіщо проклав свого часу цю колію до кургану, що височіє біля села. Навіть баба Килина каже, що як була ще малою, так шляху до Килимівки і до ферми не було, а от широкий шлях до кургану вже був.

Катерина любить набрати повну кишеню насіння, видертися на маківку кургану й лузати. І — щоби нікого поряд.

— Увесь світ перед очима! — шепоче собі та роздивляється. — Онде Килимівка, ліс, озеро... Там бабка Килина... А он татко з дядьком Романом п'ють під комбайном. Господи, а якою ж великою була Шанівка...

Так і є. Шагреневе зменшення Шанівки з кургану добре видно. Життя тліє на єдиній кривенькій вулиці Імені Леніна: до неї з двох боків притулилися півтора десятка домів, Тамарчин кіоск, постамент, на якому колись гіпсова колгоспниця з гострим серпом стояла в позі ніндзя. Поряд — господарство шанівського магната Залусківського: контора, олійня, три трактори, комбайн, вантажний ЗІЛ і кроляча ферма. От і все. А далі глянеш — пунктиром прориваються з бур'янових хащ остови покинутих хат, колишня шанівська школа, розтягнута по цеглині, глибоченна яма, яку колись вирили, аби шанівським дітям басейн облаштувати, бетонні стіни будинку культури й магазину. Катерині чомусь особливо магазину шкода.

— Може, люди пішли, бо магазин закрили... — думає.

Катя з Людкою вийшли за село і стали. Людка вкотре помацала заколки й зиркнула на подругу:

— Ти якась не така...

— Та думаю... Може, не до школи...

— А куди?

— До баби Килини.

— Стиць, моя радість! Я тебе чекала...

— Людка, мені треба.

— Якась ти не така...

— Мені треба...

Людка згадала, як цілісінький ранок наводила красу, щоби шокувати хлопців у школі. Невже дарма?! Через цю вперту Катьку ані Людчиних заколок, ані спіднички ніхто не побачить, бо йти до школи без подруги Людці зовсім не мріялося.

— Катрусю... Благаю. А потім я з тобою до Килини.

— Хай так.

Дівчата ступили у багнюку, що вела до Килимівки, години зо дві місили її, але до школи майже вчасно прийшли, ще й із ногами непотомленими. Звикли.

Килимівська школа нахабно займала один із найкращих будинків села, що зберігся ще з довоєнних часів. Кажали, свого часу тут, на двох поверхах кам'яної будівлі, у всіх її дванадцяти кімнатах із пічним опаленням, розміщувалася сільська лікарня.

— А от і брехня! — не вірила Катерина. — Де ж стількох лікарів набрати? Онде тітка Віра, фельдшерка килимівська. Сидить у ФАПі, як музейний експонат. Одна на всі десять квадратних метрів. Хоч би хто зайшов.

— Якщо ти, Катерино, будеш так часто уроки прогулювати, то доведеться школу до приміщення ФАПу переводити, — відповідала на уроці історії вчителька Марія Іванівна, яку поза очі всі звали просто Марусею.

— Хіба я одна, — протестувала Катерина на Марусині закиди.

— То ж бо й воно, — відповідала Марія Іванівна на уроці математики. — У класі всього вісім голів, та й ті — відсутні.

— Ми з мамкою картоплю копали, — виправдовувалася Катерина.

— А після школи картопля не копається?.. — запитувала Марія Іванівна на уроці фізики. — Не можу ж я проводити уроки, коли у класі двоє чи троє учнів.

— Хіба я винна, що інші не ходять? — дивувалася Катерина.

— Учися за себе відповідати, — одказувала Марія Іванівна на уроці англійської. — Невже хочеш у Шанівці залишитися й коровам хвосту крутити?

— Не хочу, — лякалася Катерина.

І може, саме після сперечань із Марусею якось запитала... Та не себе.

— Людка, ти ким будеш?

Людка до дорослого життя готувалася серйозно.

— Я буду королевою Шанівки, — відкрила таємницю. — Тільки... цить! Нікому.

— Королевою... Це як?

— У мене буде бізнес, як у Тамарки з кіоску. Красива я буду, як... квітка. Чоловіком у мене буде найкращий шанівський хлопець.

Катерина перебрала у голові всіх шанівських хлопців і розреготалася.

— Людка! Таж у Шанівці їх усього двоє: Сашка, дядька Романа син, і Серьога Тамарчин, матюган чортів.

— От! Бач! Є над чим думати.

— А ти вже й думала?

— Боже, та я ночами не сплю... Тільки про це! Мабуть, треба Сергія окручувати. Усе ж Тамарчин син. Кіоск мають... Буде мені фундамент.

— Ти... його... любиш?

— Здається... Як його побачу... слина у роті. Чи навпаки — пересихає.

— Це і є любов?

— Я й сама не знаю. Здається, так...

Катерина пригадала ту розмову сьогодні, і не тому, що минулої ночі дядько Роман спантеличив її душу.

Дівчата вже сиділи на траві біля школи та перевзувалися: скинули чоботи, витягли з пакетів босоніжки. Наголо стрижене пацаня з першокласників дзвінко загорлало:

— Королеви! Королеви! Кришталеві черевички взувають.

— Так... у роті воно гідко, — пробурмотіла Катерина, а Людка засміялася й ізнову:

— Якась ти не така...

— До Килини треба.

— Та буде тобі твоя Килина. Сьогодні всього три уроки, — Людка підхопилася з трави першою. — Пішли гризти граніт.

— Погриземо, якщо Маруся прийде, — відповіла Катерина.

Маруся копала картоплю на городі й тихо лаялася:

— От виродок! Знав же, що картоплю треба копати! Куди чорти занесли?! Я тут одна карячуся, у школі діти чекають, а воно десь вештається. Ну, Степане! Чекай! Тільки повернися... Буде тобі й чарка, і пісня!

* * *

Понад годину всі вісім голів сьомого класу Килимівської школи нудьгували на шкільному подвір'ї.

— Та не буде Марусі, відповідаю! — сказала Наталя, худа, довга як паля дочка килимівського ветеринара.

— І чого ми приперлися! — зітхнула Катерина.

— Тепер пріться назад у свою Шанівку! — плюнув відмінник і падлюка Вадька.

— Пішов ти! — крутнулася Людка. — Чого шанівських чіпаєш?! От ми з Катюкою наших хлопців гукнемо, вони вам пики натовчуть!

— Щось я у Шанівці нормальних хлопців не бачила, — уїдливо встряла Галка.

— Це у вашій Килимівці — жодного джентльмена, — огризнулася Людка.

— Ця дурнувата знову на своїх романах зациклилася, — махнула рукою Наталя. — Ну, все. Я пішла додому. Мені батько з міста привіз касети з фільмами...

— Оце так диво! Увесь клас зібрався, а Марусі немає. От завтра припреться до школи і не повірять, що ми всі були, — сказала Катерина.

— Точно! Ні за що не повірять! — підтвердив Вадька. — Гей, дівчата! А пішли за село, у балку.

— Навіщо? — Наталя зупинилася.

— У мене пляшка є. Покайфуюмо.

І всі вісім голів сьомого класу Килимівської школи знялися з місця та за мить зникли в кінці вулиці.

— Самогон! — Вадька висмикнув із пакета літрову пляшку з-під ситра. — За початок навчального року!

— Дурник! Уже середина вересня, — зареготала Наталя. — А з чого пити будемо?

— А з моїх долонь!

— У тебе руки брудні...

— Дівки! Не вередуйте мені. Я у класі — єдиний мужчина. — Вадька відкрутив кришечку. — Хто перший?

За півгодини на дні пляшки бовкалося грамів сто каламутної рідини. Дівчата сміялися, хоч і не знали з чого. Вадько простісінько з пляшки вилив у рот залишки самогону, покрутив у руках кришечку, закинув у траву.

— А як не доп'ємо... Чим закриєш? — Людка поповзла по траві.

— Та вже допили. Ой! Людка, а в тебе щось видно.

Людка обернулася. Сіла на траві. Спідницю потягнула, та аж тріснула.

— Що ти брешеш! Я в трусах! І не заглядай, куди не треба!

— Дівчата... У Вадьки щось у штанях стирчить... — Галка ледь язиком ворушила.

Вадька опустив голову й довго дивився на свої штани.

— Що треба, те й стирчить... Ви як хочете, а я до хати. Щось мені погано.

— Сам висмоктав більш як півпляшки і хоче, щоб йому добре було, — сказала Наталя.

Катя з Людкою вибиралися з Килимівки городами.

— Тільки б Марусю не зустріти, — твердила Катерина. — Із рота тхне, наче з Тамарчиного кіюску.

— Тільки б хлопців шанівських знову побачити, — товкла Людка. — Кать! Я ж... Ти дивись! І заколки... І спідниця нова...

— Людка, ти красива, — сказала Катя. — Мені такою ніколи не бути.

Людка глянула на русяву довгокосу подругу.

— Будеш! — винесла вирок. — Тобі не вистачає... ліфчика!

Катерина притисла руку до грудей — і сама злякалася.

— Уже треба?..

За Килимівкою дівчата сіли в траву — перевзутися.

— Людка, я так їсти хочу... Як за двох! — поскаржилася Катерина.

— Може, ти вагітна? — серйозно спитала Людка. — Я читала про одну жінку в Індії. Вона завагітніла від думок про лю-